

Jeppe Aakjærs tale ved valghandlingen på Skive Torv

Taler

Jeppe Aakjær
Digter og forfatter

Dato

21. maj 1913

Sted

Skive Torv

Talende Stiller

Der gaar i denne Stund nogle fornøjelige politiske Kastevinde over Landet; der vil slænges mange Hatte i Brostenene inden denne Dag er til Ende. Har De en god Sikkerhedssnor paa deres, Hr. Hans N.? — Ellers kan jeg ikke tro andet, end at Valgopstillingen for denne Kreds' Vedkommende er rigtig efter Sallings Hjærte, her hvor der staar en Proprietær til Højre, en Husmand til Venstre og endelig Gaardmanden som Dyden i Midten.

Men først naar der er en Skrantingsherremand med blandt Kandidaterne, synes det for Sallingboen et rigtigt Valg. Det er den Hartkornssnob, som sidder dem alle i Blodet, der maa ha' Herremanden med; det er det gamle Arvesølv, der begynder at ringle paa Kistebunden, Saa snart Herremanden gjør Huset den Ære. Saa man ikke og saa strax det muntre Syn, at saasnart Herremanden viste sig mod Synskredsen, vendte alle de smaa Venstre-billeder sig omkring og forvandlede sig i et Nu til Højres. Saadan noget hører slet ikke til Miraklernes Verden her i Salling; det sker ved ethvert af vore Valg. Den sallingske Venstremand er gjort af et saa blødt og medgjørligt Stof, at han lige som Proteus kan antage alle de Skikkelser, det skal være, Ganske vist — Hr. Henriksen var jo kun Herregaards forpagter; men det smitter altid noget af; nu er han Møller; det smitter meget af. Nu var det rart i Aften, naar Valget er forbi, at kunne staa med Nissens Hue paa herude ved Nørreport og se, hvor mange saakaldte „Venstremænd“, der gik hjem med Mel paa Ærmet.

Det mest bemærkelsesværdige ved Hr. Henriksens Kandidatur synes mig at være dette, at selv denne Herremand i Gaaseøjne finder det formaalstjenligt at tone Sympati for den almindelige Valgret. Hvad vilde ikke hans Forgjenger Dumpefaget, salig Brinck-Seidelin, ha' sagt, om han havde hørt Højres

Kandidat gjøre Demokratiets Kardinalsag de Indrømmelser, som Henriksen har maattet gjøre den i Dag og tidligere. Saa dybt er da det retfærdige i disse krav slaaet ind i Bevidstheden, at ingen Mand — end ikke Højre i disse Egne — aabenlyst tør spytte den Sag i Ansigtet. Thi hvad de gjør i Smug — naa, la' os ikke tale om det.

Men den almindelige Valgret fik nok Kjærligheden at føle, om hun fik mange af den Slags Kavallerer under Armen.

Men nu Hr. Hans N. Han er jo da en god Ven af Valgretten. Ja, Gud gi' det maatte være saa vel. Men i saa alvorlig en Sag maa der kræves stærke Kauteler. Man hører saa ofte sige i disse Dage: Hvorfor vil du ikke stemme paa Hans N.? Er han ikke en rar Mand. Jo, vist en meget rar Mand. Men i Politik stemmer man ikke paa bare rare Mænd, men man stemmer paa Folk med udprægede Principper. Og naar der fra socialdemokratisk Side er bleven opstillet en Kandidat mod Hans N., saa er det netop for at protestere mod den Separatpolitik, der drives her i Kredsen i Venstres Navn, den Lævvi af Politik og Mission, der er omtrent lige saa udflydende og bundløs som en af Sallings Veje i Februar Maaned.

Ja, jeg ved nok, man tror, der drives en svær selvstændig Politik i denne Kreds; man er jo Løsgjænger — ikke at forvekle med Betler eller „Arbejdet adler“. Skiveprogrammet! Allerfineste politiske Aftapning. Vi andre synes jo nok, det smager slemt af sammenbragte Sjatter.

Jeg paastaar frit, at jeg aldrig har kunnet udstaa politisk Løsgjængeri; det er et principopløsende, et politisk demoraliserende Element, som ogsaa nok skal hævne sig her i Kredsen.

Naar man skal ha' en Hest for en Vogn, saa er der naturligvis flere Maader at gjøre det paa; ogsaa naar det er Samfundsudviklingens Vogn. Højre — dets Natur tro — spænder Dyret til Bagsmækken, saa er der i hvert Fald noget Haab om, at Farten ikke bliver den allervildeste. Socialdemokratiet og andre fremadstræbende Partier spænder den selvfølgelig foran Vognen; men Løsgjængeren han viser sin politiske Snedighed ved at spænde Bæstet til Siden af Vognen, med Træk mod Vejgrøften, og det kan enhver jo sige sig selv, at det bliver en selvstændig Kjørsel. Og saadan synes jeg tit, den politiske Kjørsel er her i Kredsen: Hesten spændt for Vognsiden!

Men det Ælte af politisk Omsvøb, hvori Sallingboen tilsyneladende trives saa godt, er saa ødelæggende som vel muligt for alle klare Standpunkter.

Og det er klare Standpunkter, der tiltrænges i Politik, Det ved Arbejderen i Byen. Hvorfor ved ikke Husmanden det? En fattig Mand, som er ligegyldig i Politik, det er den dummeste Mand, jeg ved. Men hvilken Politik driver Husmanden i denne Kreds? Enten driver han slet ingen, eller han kravler op bag i Vognen til Gaardmændene, som Husmændenes Førere i Dag, og la'r sig kjøre baglæns til Valget. Saadan har Herremanden kjørt Husmændene baglæns til Valg i tidligere Dage og læsset dem af i Klumpetal paa Højres Valgsteder. En Husmand — en Smaamand, som er ligegyldig i Politik — hellere ligegyldig, naar dit Hus brænder over dig! Der er politiske Dage, da der sker større Ting for dig og mig, end om vort Hus brændte over os.

Denne Dag kunde blive den vigtigste i den danske Husmands Liv — ja, den kunde strække sin Betydning ned gennem Slægter til Barn og Barnebarn; men det forholder sig med dette Land, som Gud Herren klager over Ninive, „at der er mange flere end tolv Gange ti Tusinde, som ikke ved Forskjel paa Højre og Venstre“ (Jonas, 4, 11) — iblandt dem betænkelig mange af Sallings Husmænd.

Men eet Fremskridt er sket her i Kredsen: I har vovet at opstille eders egen Mand Joh. K. J. — en evnerig, en belæst, en intelligent ung Mand, der har levet sig kraftigt ind i Tidens sociale Strømninger — en Mand, som vil være jer til Ære, hvor I sætter ham, en Mand, som ved, hvor Skoen trykker, fordi han selv har den paa Foden. Tror I, Husmænd og Arbejdere, at I kan paaregne nogen social Hjælp hos Proprietæren, der hidtil har været optaget af at skumme den Fløde, som andre malkede! Tror I ikke, at han fremdeles vil benytte sig af sin junkerlige Ret til at fæstne de Privilegier, der er en Haan mod eders Ret? Tror I, at I kan vente nogen synderlig Hjælp hos Gaardmanden; den danske Gaardmand i Almindelighed, han, der efter forrige Valgomgang brændte sammen med Militarismen og skabte os det Militærforlig, der i Fremtidens Aar skal slæbe som en Malmkugle ved Udviklingens Sko. — Nej, I Husmænd og Arbejdere, haab I ikke formeget paa den Hjælp, der kommer ovenfra, Proprietærhjælp, Herremandshjælp — den er altfor ofte bleven omsat til en Spytteklat! — Stol I paa Styrken i eders egen Arm; stem I først og fremmest paa eders egne Standsfæller, da gjør I, hvad alle de andre Stænder har gjort, naar de vilde gjøre sig Haab om at bære Sejren hjem. — Denne Gaardmandsstand, der

nylig sveg ved Militærforliget, den bærer Falskhed i sine Øjenkroge, den brygger paa et nyt forrædderisk Forlig om Valgretten — ogsaa i denne Kreds; og meget i Hans N.s Valgagitation tyder paa, at ogsaa han er villig til Forhandling. Men som skrevet staar: „Akkordens Aand er Satan!“ Begynder man først at høre med de dyreste politiske Principper, da gaar det os som Barnet, der har en Sommerfugl i sin Haand; det vil lige titte ned til den; vil aabne Haanden bare en lille, lille Kjende — og vips — saa er Fuglen borte over alle grønne Tage!

Men Joh. K. J., han har ingen Ærgjerrighed i Høker faget.

I Husmænd og Arbejdere, og forøvrigt enhver, for hvem social Retfærdighed er et nyt Evangelium — stem I paa ham, da vil I erkjende, at I denne Gang ikke er kommen baglæns til Valgstedet.

Kilde

Aakjær, Jeppe. 1919. Artikler og taler. 1887—1918. København og Oslo: Gyldendalske Boghandel – Nordisk Forlag

Kildetype

Dokumentation i bogværk

Tags

Agitationstale, Danmarks besættelse 1940-1945, Husmandsbevægelsen

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/jeppe-aakjaers-tale-ved-valghandlingen-paa-skive-torv-1913>